

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh24783>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 11.07.2019
Yayın Tarihi: 31.12.2019

Article Type: Research article
Submitted: 11.07.2019
Publishing date: 31.12.2019

Atıf Bilgisi / Reference Information

Doğar, Y. & Yağmur, M. (2019). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). *Journal of History School*, 43, 1651-1665.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE SPORTMENLİK DAVRANIŞI ETKİSİNİN İNCELENMESİ (KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ)

Yahya DOĞAR¹ & Mehmet YAĞMUR²

Öz

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin sportmenlik davranışlarına etkilerini, öğrencilerin demografik ve okulun yapısal özellikleri ile ilişkili olup olmadığını test etmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın örneklemini Kahramanmaraş merkez ilçelerinden seçkisiz olarak belirlenen 3 farklı ortaokulda eğitim gören 336 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma nicel çalışma olup ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve Koç (2013) tarafından geliştirilen "Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizi için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri belirlenmiş, değişkenlere ilişkin alınan puanların demografik değişkenler ve okulun yapısal özelliklerine göre farklılaşma durumunu belirlemede t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi testi; anlamlı bulunan f değerinde fark olan grupları belirlemede LSD testlerinden, değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Sonuç olarak; öğrencilerin “çok sık” düzeyinde beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına sahip olduğu; beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ile cinsiyet, okul takımına katılma durumu, okulun hizmet alanı, baba eğitim durumu, kardeş, öğretmen ve öğrenci sayısı

¹Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, yahya.dogar@inonu.edu.tr, [Orcid: 0000-0002-1068-2266](https://orcid.org/0000-0002-1068-2266)

²Beden Eğitimi Öğretmeni, Kahramanmaraş Milli Eğitim Müdürlüğü, yagmuryagmur444@gmail.com, [Orcid: 0000-0002-7137-1138](https://orcid.org/0000-0002-7137-1138)

değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı anlaşılmıştır. Sınıf, anne eğitim durumu ve okunan kitap sayısı değişkeni arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sportmenlik, Beden Eğitimi, Spor, Okul Takımı

Analysis of the Effects of Physical Education and Sport Courses on the Development of Sportsmanship Attitude of Secondary School Students (Kahramanmaraş City Case)

Abstract

The aim of this study is to examine the effects of Physical Education and Sports course on the students' behaviors concerning fairplay and to determine whether this situation is related to demographic and structural characteristics of the school. For this purpose, the sample of the study consists of 336 students studying in 3 different secondary schools which were randomly selected from the central districts of Kahramanmaras. The study is a quantitative study and is designed according to the relational screening model. "Personal Information Form" developed by researchers and "Physical Education and Sports Course Sportsmanship Behavior Scale" developed by Koç (2013) have been used in order to collect the research data. Arithmetic average and standard deviation values have been determined for the analysis of the data. In order to determine differentiation status of the points taken according to the demographic variables and structural characteristics of the school, T-Test and one-way analysis of variance test have been made use of. LSD tests have also been wielded in determining the groups with significant difference of value f and correlation analysis have been useful in confirming the relations between variables. As a result, it was concluded that students had sportsmanlike behaviors at the level of "very frequent" and there was no statistically significant relationship between sportsmanlike behavior and gender, attendance to school team, service area of the school, father's educational status, sibling, teacher or number of students. On the other hand, it was found out that there was a statistically significant relationship between sportsmanlike behavior and class, mother's educational status and the number of books read.

Keywords: Sportsmanship, Physical Education, Sports, School Team

GİRİŞ

Türkiye'de eğitim kurumlarının her kademesinde okutulan derslerin genel amaçları yanında özel amaçları da vardır. İster genel ister özel olsun bu amaçlar, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yerini alan amaçlarla uyumlu olmak zorundadır. Bu derslerden biri de beden eğitimi ve spor dersidir.

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

Beden eğitimi ve spor dersinin eğitim amaçları arasında, çocuk ve gençlerde dayanışma ve işbirliği anlayışını geliştirmek, kural ve disiplin bilinci oluşturmak, paylaşım, adalet, hoşgörü ve yardımseverlik gibi insani değerlerle birlikte, çevre, doğa ve sosyal alanlardaki etki ve işlevleri konularında bilinçlendirmek gibi konular yer almaktadır (Türkmen ve Varol, 2015).

Beden eğitimi ve spor dersi özellikle sportmenlik ve başarının özümsemesinde, bireyin niteliklerini geliştirmede önemli rol oynar. Avşar'a (2009) göre genel eğitimin ayrılmaz parçası olan beden eğitimi ve spor, öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde tutularak onların, fert ve toplum önünde sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi olmalarına katkı sağlar.

Ancak beden eğitimi ve spor dersinde ahlak eğitimi üzerine yapılan araştırmalarda, öğrencilerin sportmenliğe yönlendirilmedikleri, sportmenlik kavramının anlamı üzerine bilgi ve deneyimlerinin olmadığı ve sportmenlik ilkelerini ihlal ettikleri görülmüştür. Oysa etik değerlere sahip bir genç kuşağın yetiştirilmesi, beden eğitimi ve spor dersini önemli ve gerekli kılmaktadır. Çünkü bireyin kendine özgü spor branşında veya oyunda ne kadar sportmenlik davranışlar sergileyeceği onun başarı algısına bağlıdır (Ekinci, 2018). Sportmenlik anlayışının uygulanmadığı spor ortamında, rekabet ön plana çıkacak, rekabetin olduğu ortamda da şiddetin ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle sporcular arasında sevgi, saygı ve anlayış çerçevesinde oluşan sportmenlik, sayesinde, muhtemel olumsuzluklar da engellenecektir (Mavi ve Tuncel, 2012).

Bu araştırmada, beden eğitimi ve spor dersinin ortaokul öğrencileri üzerinde sportmenlik davranışlarına etkileri öğrencilerin demografik ve okulun yapısal özelliklerine göre incelenmiştir. Dolayısıyla anılan dersin amaçlarına ulaşım ulaşamadığı konusunda elde edilen bilgiler, daha etkili ve verimli bir beden eğitimi ve spor dersinin okutulmasında meydana gelen eksikliklerin giderilmesine katkı sağlayacağı ve öğrencilerin daha sportmenlik davranışları için gerekli ne tür düzenlemelerin yapılması gibi konularda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Beden Eğitimi ve Spor

Beden eğitimi ve spor, bireyin tüm tutum ve davranışlarını, beden ve ruh sağlığını eğitim aracılığı ile geliştiren (Başer, 2009), bireyde bedensel, zihinsel, sosyal ve fiziksel gelişimi destekleyen, belirli kurallar çerçevesinde meydana gelen, çoğunlukla bedensel açıdan gerçekleşen eğitim aktiviteleridir (Hekim, 2015). Dolayısıyla beden eğitimi dersi çocukların sosyal, duygusal, zihinsel ve

bedensel açıdan yeteneklerini ortaya koyabilecekleri bir derstir. Çocuklar hareketleri gerçekleştirirken bir yandan da çevreyi keşfetmektedirler. Çünkü çocukların davranışları ve psikomotor gelişimleri arasında önemli bir bağ bulunmaktadır. Bu itibarla beden eğitimi ve spor dersinin en önemli yanının belirli bir hedefe yönelik olması, onun yalnızca oyun oynamaya dayalı bir ders olarak değerlendirilmemesi gereğini ortaya koymaktadır (Nebioğlu, 2006). Bu görüşleri destekler nitelikte bir görüş bildiren Açak (2006), beden eğitimi ve sporu bireyin fiziksel ve ruhsal gelişimini desteklerken, bedensel bütünlüğü koruyan, bireyi hem kendi açısından hem de toplumsal düzene yararlı katkı sağlayacak faaliyetler olarak değerlendirmektedir.

Spor; bir müsabakayı kazanmayı amaçlayan, fiziksel, zihinsel ve teknik bir çaba gerektiren, sportif faaliyeti izleyenlerde estetik duygusu uyandıran, biyomekanik, fizyolojik ve psikolojik alanlarla iç içe olan aktivitelerdir (Çoban ve Ünveren, 2007). Korucu ve Aytan'a (2010) göre spor sosyal, ekonomik ve kültürel ilerlemenin en önemli unsuru olan bireyin bedensel ve ruhsal sağlığını geliştirmek, kişilik ve karakter gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak toplumsallaşmasını kolaylaştırmak, toplum ve uluslararası dayanışma, heyecan duyma, yarışma, mücadele ve üstün gelme amacına yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerdir.

Sportmenlik

Sportmenlik, sporcuların yarışma sırasında, zor şartlar altında bile tahammül göstererek kurallara tutarlı ve bilinçli olarak uymaları, haksız avantajları reddetmeleri, rakibin zaaflarından haksız yere yararlanmamaları, rakibi düşman değil, oyunun gerçekleşmesini sağlayan, aynı haklara sahip insan ve partner olarak görmeleri ve bunun için çaba göstermeleridir (Yıldırım, 2012). Keating'e (2007) göre sportmenlik, cesaret, sabır, otokontrol, samimiyet, özgüven, başkalarına karşı saygı, kibarlık, iyilik, erdemlik, cömertlik, asillik, gibi özellikleri içinde barındırır. Sportmenlik yalnızca hakem ve sporcu ya da rakibi ilgilendiren bir iletişim şekli değil, izleyiciden masöre, sporcudan antrenöre kadar katılan herkesi doğrudan ilgilendiren bir anlayıştır (Pehlivan, 2004).

Sportmenlik; kurallara uyum sağlamanın dışında belli bir davranış ve fikir yapısının benimsenmesini ifade etmekte olup, rakibine bilinçli ve kasıtlı olarak fizyolojik ve psikolojik zarara sebep olabilecek her türlü faaliyetten uzak durma, hırslarına yenik düşmeden centilmence mücadele etme, rakibin haklarını gözetme şeklindedir. Spordaki asıl hedef centilmence asıl davranışları ortaya

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı
Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

koymaktır. Spor; kazanmak için hiçbir kuralı dikkate almadan, ahlaki ve insani değerleri göz ardı ederek mücadele etme şekli değildir. Bunun aksine saygı, sevgi, dostluk, kardeşlik gibi ahlaki ve insani değerler etrafında karşılaşmayı gerçekleştirmektir. Spor mücadelesi başkalarına zarar vermeme, saygı duyma, adaletli ve şefkatli olma gibi ahlak kuralları etrafında gerçekleşir. Hoşgörü çerçevesinde olmayan spor karşılaşması ahlaki olmadığı için centilmenliğe de ters düşmektedir (Tanrıverdi, 2012).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel çalışma olup, ilişkileri ve bağlantıları inceleyen ilişkiyel tarama modeline göre desenlenmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kahramanmaraş Onikişubat ve Dulkadiroğlu merkez ilçelerinden tesadüfi örnekleme yolu ile belirlenen 3 farklı ortaokulda (Türk Telekom Ortaokulu, Karacasu Vali Saim Çotur Yatılı Bölge Ortaokulu, Göllü Ortaokulu) okuyan 336 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo1.

Öğrencilerin Demografik Dağılımları

		n	%
Cinsiyet	Erkek	188	56
	Kadın	148	44
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	198	58,9
	Ortaokul	82	24,4
	Üniversite	56	16,7
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	232	69
	Ortaokul	61	18,2
	Üniversite	43	12,8
Bir Yıl içinde Okunan Kitap Sayısı	0-5 arası	39	11.6
	6-15 arası	132	39.3
	16 ve üzeri	165	49.1
Okul Takımına Katılma	Katılan	136	40.5
	Katılmayan	200	59.5
	Toplam	336	100

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmacılar tarafından ve uzman görüşü alınarak geliştirilen “kişisel bilgi formu” kullanılmıştır. Formda, öğrencilerin demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla cinsiyet, sınıf, bir yılda okunan kitap sayısı, baba ve anne eğitim durumu değişkenlere yer verilmiştir.

İkinci bölümde Koç (2013) tarafından geliştirilen ve 22 maddeden oluşan "Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği" (SDÖ) tek boyutlu değerlendirilmiş olup 5'li Likert tipindedir. 1 ile 5 arasında puan olan ölçeğin değerlendirilmesinde, puan ortalamaları 5'e yaklaştıkça sportmenlik davranış sergileme durumları artmaktadır.

Tablo 2.

SDÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi

İndeks	X^2/sd	CFI	TLI	RMSEA	SRMR
Kabul Edilebilir Uyum Ölçütü	$0 \leq X^2/sd \leq 5$	$.90 \leq CFI$	$\leq .90 \leq TLI$	$\leq RMSEA \leq .08$	$\leq SRMR \leq .08$
Araştırma Bulgusu	1,97	.90	.90	.05	.06

BULGULAR

Araştırmanın bulguları aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 3.

SDÖ En Yüksek ve En Düşük Ortalama Değerleri

Faktörler		$\bar{x} \pm ss$	Madde No.	Madde
Dönüşümcü Lider	En Yüksek	4,60±.97	17	Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim. (Ters Madde)
	En Düşük	3.46±1.42	8	Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

Tablo 4.
Cinsiyet Değişkenine Göre SDÖ t-Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	t	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	Erkek	188	4.07±.62	334	1.03	.30
	Kadın	148	4.14±.63			

$p > .05$

Tablo 4’de cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 5.
Okul Takımına Katılma Değişkenine Göre SDÖ t-Testi Sonuçları

Faktör	Katılım	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	t	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	Katılan	135	4.14±.63	332	.93	.35
	Katılmayan	199	4.07±.63			

$p > .05$

Tablo 5’de okul takımına katılma durumu değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 6. Okulun Hizmet Alanı Değişkenine Göre SDÖ t-Testi Sonuçları

Faktör	Hizmet Alanı	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	t	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	2. Alan	144	4.09±.65	334	.261	.79
	4. Alan	192	4.11±.61			

$p > .05$

Tablo 6’da öğrencilerin alanla ilgili beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark görülmemektedir.

Tablo 7.
Sınıf Değişkenine Göre SDÖ ANOVA Sonuçları

Faktör	Öğretmen Sayısı	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	F	p	Anlamlı Fark
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	5. sınıf (a)	54	4.34±.59	3 332 335	7.78	.00	a-c a-d b-c
	6. sınıf (b)	73	4.25±.58				
	7. sınıf (c)	112	3.91±.61				
	8. sınıf (d)	97	4.07±.64				

$p < .05$

Tablo 7’de sınıf değişkenine ilişkin istatistiksel işlemler öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 8.
Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre SDÖ ANOVA Sonuçları

Faktör	Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	F	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	İlkokul	197	4.10±.61	2	.26	.77
	Ortaokul	82	4.14±.62	232		
	Üniversite	56	4.07±.70	234		

$p > .05$

Tablo 8’de baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır

Tablo 9.
Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre SDÖ ANOVA Sonuçları

Faktör	Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{x} \pm ss$	sd	F	p	Anlamlı Fark
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	İlkokul (a)	231	4.12±.60	2 331 333	4.68	.01	a-c b-c
	Ortaokul (b)	60	4.23±.66				
	Üniversite (c)	43	3.87±.69				

$P < .05$

Tablo 9’da anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel olarak anlamlılık göstermiştir.

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

Tablo 10.

Okunan Kitap Sayısı Değişkenine Göre SDÖ ANOVA Sonuçları

Faktör	Kitap sayısı	n	$\bar{x}\pm ss$	sd	F	p	Anamlı Fark
Beden Eğitimi ve Spor	0-5 (a)	39	3.74±.73	2		.	a-b
Dersi Sportmenlik Davranışı	6-15 (b)	132	4.04±.58	333	11.01	0	a-c
	15 ve üzeri (c)	165	4.23±.60	335		0	b-c

P<.05

Tablo 10'da kitap okuma durumu değişkenine göre öğrencilerin, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri anlamlı düzeyinde farklılık göstermektedir.

Tablo 11.

Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre SDÖ Korelasyon Değerleri

Kardeş Sayısı	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı	.04

p>.05

Tablo 11'de öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 12.

Okuldaki Öğretmen ve Öğrenci Sayısına Göre SDÖ Korelasyon Değerleri

Faktör	p
Beden Eğitimi ve Spor Dersi	Öğretmen Sayısı .01
Sportmenlik Davranışı	Öğrenci Sayısı .01

p>.01

Tablo 12'de öğretmen ve öğrenci sayısı değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği'ne (SDÖ) öğrencilerin verdiği cevaplar ($\bar{x}=4.10\pm.63$) “çok sık” düzeyindedir. Tablo 3'e göre “*Sinirlenince kimse görmeden bana yakın olan rakibimin ayağına tekme atarım ya da saçını çekerim. (Ters Madde)*”(Madde 17) ortaya çıkan en yüksek ortalamaya ($\bar{x}=4.60\pm.97$) sahip “her zaman” (4.21-5.00) düzeyinde maddesidir. “*Takım arkadaşım başarısız hareket yaptığında ona tepki gösteririm.(Ters Madde)*” (madde 8) ise “hiçbir zaman” (1.00-1.80) düzeyinde en düşük ortalamaya ($\bar{x}=1.42\pm1.42$) sahip maddesidir.

SDÖ cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonuçlarına göre (Tablo 4), öğrencilerin, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. ($\bar{x}_{\text{erkek}}=4.07\pm.62$; $\bar{x}_{\text{kadın}}=4.14\pm.63$; $t(334)=1.03$, $p=.30$). Ekinci (2018) ortaokul öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sportmenlik davranışları konulu çalışmasında, kız öğrencilerin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma ve toplam sportmenlik değerlerinin erkek öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Gümüş ve arkadaşları (2016) yapmış oldukları çalışmalarında, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla sportmenlik konusunda sertliğe daha yatkın oldukları ifade ederek, Ekinci'nin çalışmasını destekler mahiyette görüş bildirmişlerdir. Diğer taraftan Kayışoğlu ve arkadaşları (2015) ortaokul öğrencilerinde, cinsiyetler arası sportmenlik davranış sergileme açısından anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmişlerdir. Aynı durum, sportmenlik davranışlar açısından spor karşılaşması esnasında ve sonrasında geçerli olmak üzere, cinsiyetler arası farklılaşma olmadığı Efe'nin (2006) çalışmasında da tespit edilmiştir.

SDÖ okul takımına katılma durumu değişkenine göre (Tablo 5), öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşleri istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. ($\bar{x}_{\text{katılan}}=4.14\pm.63$; $\bar{x}_{\text{katılmayan}}=4.07\pm.63$; $t(336)=.93$, $p=.35$). Yine öğrencilerin okul takımına katılma durumuna göre sportmenlik davranışları karşılaştırıldığında, gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer olarak Koç ve Tamer (2016) ortaokul ve lisede okuyan kadın öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, okul takımında oynamanın beden eğitimi ve spor dersi sportmenlik değerlerinde anlamlı farka yol açmadığı sonucunu bulmuştur. Ancak okul sporlarına katılan ve bedensel temas olan spor branşlarda, öğrencilerin bedensel temas olmayan spor branşları yapan öğrencilere göre daha az sportmen davranışı gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ekinci (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin ilgilenilen spor türüne göre sportmenlik davranışları

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

karşılaştırıldığında, bedensel temas olmayan spor branşlarını yapan öğrencilerin pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma ve toplam sportmenlik değerlerinin bedensel temas olan spor branşlarını yapan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Tucker ve arkadaşları (2001), temaslı ve temassız sporlardaki saldırgan davranışların mücadele sporlarından daha düşük olduğunu bulmuştur. Esentürk ve arkadaşları (2015) voleybol branşıyla ilgilenen öğrencilerin sportmenlik düzeylerini futbolla ilgilenenlere göre yüksek bulmuştur. Tutkun ve arkadaşları (2010) takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi konulu çalışmalarında, takım sporu yapan sporcuların, bireysel spor yapan sporculara göre daha düşük saldırganlık düzeyine sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar mevcut araştırmayla kısmen örtüşmektedir. Literatüre ve çalışmanın sonuçlarına bakıldığında spor branşlarındaki temas oranı arttığında sportmenlik davranışlarının azaldığı düşünülmektedir.

SDÖ okulun hizmet alanı değişkenine göre (Tablo 6), öğrencilerin, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ilişkin görüşlerinde anlamlı bir fark görülmemektedir. ($\bar{x}_{2.alan}=4.09\pm.65$; $\bar{x}_{4.alan}=4.11\pm.61$; $t(336)=.26$, $p=.79$). Öğrencilerin okul başarı düzeylerine göre sportmenlik davranışları karşılaştırıldığında, okul başarısı yüksek olanların negatif davranıştan kaçınma değerlerinin, başarı düzeyi zayıf ve orta olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu, pozitif davranış sergileme ve toplam sportmenlik değerlerinde ise gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde Koç ve Güllü (2017) lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarını bazı değişkenlere göre inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin okul başarı durumlarına göre sportmenlik davranışlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

SDÖ sınıf değişkenine göre öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ($\bar{x}_{5.sınıf}=4.34 \pm.59$; $\bar{x}_{6.sınıf}=4.25\pm.58$; $\bar{x}_{7.sınıf}=3.91\pm.61$; $\bar{x}_{8.sınıf}=4.07\pm.64$; $F(336)=7.78$, $p=.00$) ilişkin görüşlerinin anlamlı düzeyde ($p<.05$) farklılaştığı görülmektedir (Tablo 7). Ekinci (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin sınıflarına göre sportmenlik davranışları karşılaştırıldığında, 5. ve 6. sınıfların pozitif davranış sergileme, negatif davranıştan kaçınma ve toplam sportmenlik değerlerinin 7. ve 8. sınıflardan anlamlı derecede yüksek olduğunu saptamıştır. Nitekim Koç (2013) tarafından araştırmada kullanılan ölçeğin geliştirildiği çalışmada, ortaokul öğrencileri için sınıf seviyesi yükseldikçe sportmenlik seviyesinin düştüğü görülmüştür. Türkmen ve Varol (2015) ortaokullarda beden eğitimi ve spor derslerinin öğrenciler üzerinde sportmenlik davranışı geliştirme etkisini araştırdıkları çalışmada, sınıf düzeyi arttıkça sportmenlik davranışında düşme görüldüğü ancak belirleyici bir anlamlı

farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Yine aynı ölçek kullanarak Hacıcaferoğlu ve arkadaşları (2015) tarafından ortaokul öğrencilerine yönelik beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısı araştırmasında, sınıf düzeyinde anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kayışoğlu ve arkadaşları (2015) araştırmalarında sportmenlik davranışı sergileme açısından sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır. Efe'nin (2006) araştırma sonuçları da benzer olarak bu değişkenlerde farklılık göstermemiştir. Bu durum sınıf seviyesi atıkça, yarışı kazanma ve başarıya arzusunun da artmasından kaynaklanmış olabilir.

SDÖ baba eğitim durumu değişkenine göre (Tablo 8), öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ($\bar{x}_{ilkokul}=4.10\pm.61$; $\bar{x}_{ortaokul}=4.14\pm.62$; $\bar{x}_{üniversite}=4.07\pm.70$; $F(336)=.26$, $p=.77$) ilişkin görüşleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeğinin anne eğitim durumu değişkenine göre (Tablo 9), öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ($\bar{x}_{ilkokul}=4.12\pm.60$; $\bar{x}_{ortaokul}=4.23\pm.66$; $\bar{x}_{üniversite}=3.87\pm.69$; $F(336)=4.68$, $p=.01$) ilişkin görüşleri istatistiksel olarak ($p<.05$) anlamlılık göstermiştir. İkinci (2018) yaptığı çalışmada öğrencilerin anne-baba eğitim düzeylerine göre sportmenlik davranışları karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sportmenliğe yakın bir kavram ise ahlaktır. Başka bir çalışmada Altın (2017) sporcu eğitim merkezlerinde yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumlarındaki değişimi incelemiş ve sporcuların anne-baba eğitim seviyelerine bağlı olarak ahlaki karar alma tutumu alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

SDÖ kitap okuma durumu değişkenine göre (Tablo 10) öğrencilerin, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına ($\bar{x}_{0-5}=3.74\pm.73$; $\bar{x}_{6-15}=4.04\pm.58$; $\bar{x}_{15+}=4.23\pm.60$; $F(336)=11.01$, $p=.00$) ilişkin görüşleri istatistiksel olarak ($p<.05$) anlamlılık düzeyinde fark olduğu belirlenmiştir. SDÖ okuldaki öğrencilerin kardeş sayısı değişkenine göre (Tablo 11) öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ($r=.04$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. SDÖ okuldaki öğretmen ve öğrenci sayısı değişkenine göre (Tablo 12) öğrencilerin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ile okuldaki öğretmen ve öğrenci sayısı ($r=.04$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Sonuç olarak; öğrencilerin “çok sık” düzeyinde beden eğitimi dersi sportmenlik davranışına sahip olduğu; beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ile cinsiyet, okul takımına katılma durumu (okul sporlarına katılan ve bedensel temas olan spor branşlarında öğrencilerin bedensel temas olmayan spor

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

branşları yapan öğrencilere göre daha az sportmenlik davranışı gösterdiği sonucuna varılmıştır), okulun hizmet alanı, baba eğitim durumu, kardeş, öğretmen ve öğrenci sayısı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı anlaşılmıştır. Sınıf, anne eğitim durumu ve okunan kitap sayısı değişkeni arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu durumda sporun etik değerlerine yönelik bilinç oluşturma ve gerekli yapısal değişiklikleri gerçekleştirme kapsamında, özellikle beden eğitimi ve spor derslerinin ve okullar arası karşılaşmaların, sportmenliğe uygun davranışların kazandırılması ve sergilenmesinde uygun bir ortam olarak kullanılması, galibiyetten önemli görülmelidir. Beden eğitimi ve spor dersinin yanında, öğrencilere uygulamalı olarak toplumsal ve evrensel ahlaki değerler de öğretilmeli ve bu değerleri her ortamda yaşama biçimi haline getirmeleri sağlanmalıdır. Çünkü beden eğitimi ve spor dersi, önemli olmasına rağmen, sportmenliğin davranışa dönüştürülmesinde, tek başına yeterli olmayabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Açak, M. (2006). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Altın, M. & Özseri, A. (2017). Sporcu eğitim merkezlerinde yatılı olarak eğitim gören sporcuların ahlaki karar alma tutumları. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(1), 133-145.
- Avşar, Z. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Değerlendirme Süreci İle İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences*, 20 (3), 81-89.
- Başer, S.A. (2009). Öğretmen Niteliklerinin Beden Eğitimi Dersi Alan Öğrencilerin Bu Dersle Karşı Olan Tutumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Çoban, B. & Ünveren, A. (2007). *Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Efe, Z. B. (2006). Okullar arası Yarışmalara Katılan 1. ve 2. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair Play Davranışlarını Sergileme Sıklıkları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ekinci, H. B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Sportmenlik Davranışları İle Başarı Algıları. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Erzincan.
- Esentürk, O.K., İlhan, E.L. & Celik, O.B. (2015). Examination of high school students' sportsmanlike conducts in physical education lessons according to some variability. *Science, Movement and Health*, 15(2), 627-634.
- Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G. & Kurtipek, S. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde fairplay kavramı. *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(2), 430-438.
- Hacıcaferoğlu, S., Selçuk, M.H., Hacıcaferoğlu, B. & Karataş, Ö. (2015). Ortaokullarda işlenen beden eğitimi ve spor derslerinin, sportmenlik davranışlarına katkısının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, (4), 557-566.
- Hekim, M. (2015). Çocuk Gelişimi ve Eğitiminde Beden Eğitimi Derslerinin Yeri ve Önemi. VII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Kongre Bildiri Özet Kitabı. 21-23 Mayıs, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Kayısoğlu, N. B., Altinkök, M., Temel, C. & Yüksel, Y. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının incelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 1045-1056.
- Keating, J.W. (2007). Sportsmanship as a moral category. *Ethics in sport*, (Ed. 2), 141-151.
- Koç, Y. (2013). Beden eğitimi dersi sportmenlik davranışı ölçeği (BEDSDÖ): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96-114.
- Koç, Y. & Tamer, K. (2016). A Study on the Sportsmanship Behaviors of Female Students in Physical Education Course According to Different Variables. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2).
- Koç, Y. & Güllü, M. (2017). Lise öğrencilerinin beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Sportmetre*, 15(1):19-30.

Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Etkisinin İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği)

- Korucu-Aytan, G. (2010). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Sporun Etkileri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Mavi, S. & Tuncel, S.D. (2012). Sporcuların ‘Sporda Hoşgörü’ Kavramına İlişkin Algıları, *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X (4) 125-129
- Nebioğlu, D. (2006). Beden Eğitimi Dersi Genel Esasları ve Planlaması Denetimi. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. Önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.
- Tanrıverdi, H. (2012). Spor Ahlakı ve Şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 1071-1093.
- Tucker, L.W. & Parks, J.B. (2001). Effects of Gender and Sport Type on Intercollegiate Athletes' Perceptions of the Legitimacy of Aggressive and Behaviors in Sport. *Sociology of Sport Journal*, 18 (4), 403-413.
- Tutkun, E., Güner, B.Ç., Ağaoğlu, S.A. & Soslu, R. (2010). Takım sporları ve bireysel sporlar yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 1(1),23-29.
- Türkmen, M., & Varol, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği), *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 1: 42-64
- Yıldıran, İ. (2012). Fair Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, X(4) 125-129